

Історія української культури

Лекція 7

Національно-культурне
піднесення 1920-1930-х рр.
Українська культура в період
тоталітаризму

Доц. Бадєєва Л.І.

Факультет навчання іноземних громадян

Мета та завдання заняття:

---

1. Розкрити причини, сутність та наслідки національно-культурного відродження 1920-поч.1930-х рр.
2. Ознайомити з розвитком освіти, науки, літератури та мистецтва в цей період; довести, що радянська влада на початковому етапі свого становлення сприяла розвитку культури.
3. Розкрити процес утвердження тоталітаризму та показати його згубний вплив на формування національної самосвідомості українців на прикладі розвитку літератури в цей період.
4. Охарактеризувати становище освіти та культури в цілому в умовах другої світової війни.
5. Познайомити з розвитком літератури, музичного та театрального мистецтва в повоєнний період.

План лекції

---

1. Український культурний ренесанс 1920-1930-х років
2. Культура в умовах утвердження тоталітаризму.
3. Українська культура в умовах світової війни і відновлення мирного життя (1939-1953 рр).

Український культурний ренесанс 1920-1930-х років.

Причинами національно-культурного піднесення стали:

1) інерція позитивних культурних процесів 1917-1921 рр.;

2) наявність у стані переможців національно-свідомих елементів, насамперед «боротьбистів».

3) необхідність використання культурного потенціалу України для затвердження радянського ладу.

Микита Юхимович
Шаповал (1882-1932 рр.)

Український культурний ренесанс 1920-1930-х років

У 1920-ті роки в Радянській Україні проводиться політика українізації. Багато зробили для розвитку освіти наркоми освіти О.Шумський та М.Скрипник.

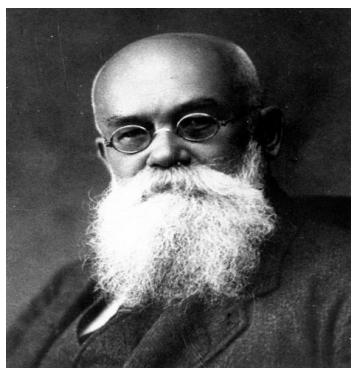
Скрипник Микола Олексійович (1872-1933)
Радянський партійний і державний діяч.
Скрипник запобіг неминучій ліквідації, вчинивши самогубство.

Український культурний ренесанс 1920-1930-х років

В. Липський

М. Грушевський

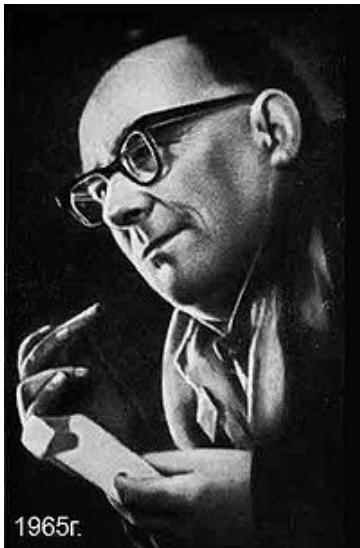
М. Птуха

Наукові дослідження в 20 – ті роки зосереджувалися в основному в Українській академії наук, яку в 1921 році перейменували в ВУАН

Український культурний ренесанс 1920-1930-х років

**Борис
Павлович
Грабовський**

**Олександр
Олександрович
Богомолець**

**Микола
Павлович Барабашов**

Український культурний ренесанс 1920-1930-х років

У 1922 році в Харкові під керівництвом *Сергія Пилипенка* з'явилася перша з масових літературних організацій – “Плуг”.

Спілка селянських письменників “Плуг”, активістами якої були А. Головко, О. Копиленко, П. Панч, В. Минко, налічувала сотні людей.

До Спілка пролетарських письменників “Гарт” (1923) входили В. Еллан-Блакитний, М. Йогансен, В. Сосюра, П. Тичина та інші літератори.

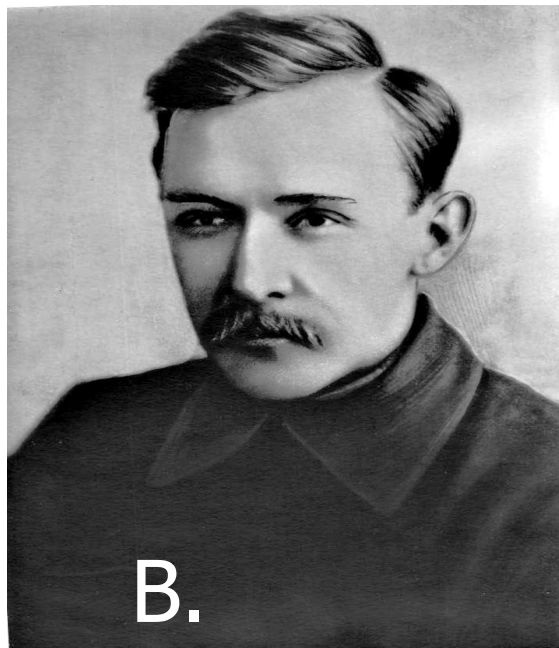

Український культурний ренесанс 1920-1930-х років

На початку 1920-х років сформувалася українська революційно-романтична течія. Її представляли поети П. Тичина, В. Сосюра, В. Чумак, В. Еллан.

Володимир Сосюра
(1898—1965)

В.

Павло Тичина
(1891—1967)

Український культурний ренесанс 1920-1930-х років

У другій половині 1920-х років помітне місце в літературному житті займала ВУСПП - Всеукраїнська спілка поетів і прозаїків.

Микола Куліш
(1892—1937)

Остап Вишня

Юрій Яновський
(1902—1954)

Український культурний ренесанс 1920-1930-х років

Група київських неокласиків (М. Зеров, М. Драй-Хмара, П. Филипович, М. Рильський) прагнули освоїти досвід класичної світової літератури.

Микола Зеров

П. Филипович

М. Драй-

Максим Рильський
(1895—1961)

Український культурний ренесанс 1920-1930-х років

У 1925 році після розпаду “Гарту” частина його членів(серед них Микола Куліш, Павло Тичина, Микола Бажан, Юрій Яновський та ін.) утворили елітарну літературну організацію “Вапліте” на чолі з Миколою Хвильовим.

Український культурний ренесанс 1920-1930-х років

- Микола Хвильовий
(1893-1933)

Новелла
"Я (романтика)", (1923)

Український культурний ренесанс 1920-1930-х років

■ Микола Куліш

Панас Саксаганський

Український культурний ренесанс 1920-1930-х років

Л. Курбас.

Л. Курбас з театром «Березіль»

Український культурний ренесанс 1920-1930-х років

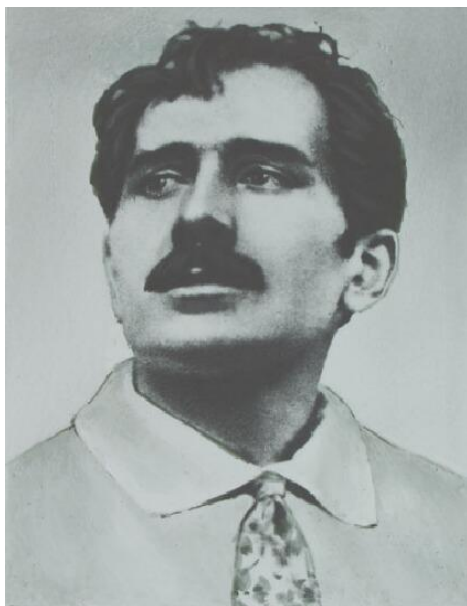
- У цей період значного розвитку набуває український кінематограф. Величезний вклад у розвиток кінематографу здійснив Олександр Довженко такими фільмами, як "Звенигора", "Арсенал", "Земля".

Український культурний ренесанс 1920-1930-х років

Плідно працювали художники-реалісти старшого покоління
(Ф. Кричевський, І. Їжакевич, К. Трохименко, М. Самокиш та ін.)

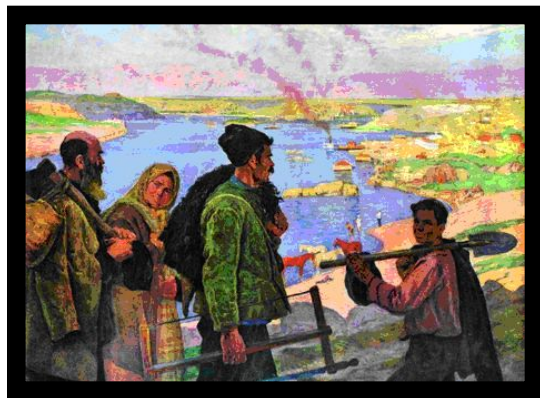

Ф. Кричевський

Український культурний ренесанс 1920-1930-х років

Карпо Дем'янович Трохименко (1885-1979)

Карпо Трохименко.
«Кадри Дніпробуду»
1937

Т.Г. Шевченко на
Чернечій горі. 1954 р.

Український культурний ренесанс 1920-1930-х років

Мико́ла Семéнович
Самóкиш
1860-1944 рр.

«Бій Івана Богуна з
польським
магнатом Чарнецьким».
Картина М. Самокиша

В'ЇЗД БОГДАНА
ХМЕЛЬНИЦЬКОГО В КИЇВ

Український культурний ренесанс 1920-1930-х років

Ів́ан Сі́дорович І́жакéвич
1864-1952 рр.

І.І́жакéвич.
Володимирова гора

Український культурний ренесанс 1920-1930-х років

Василь Ілліч Касіян
1896-1976 рр.

В.І.Касіян. Ілюстрація до
поезії Т.Шевченка
"Перебендя".

Український культурний ренесанс 1920-1930-х років

Марія Приймаченко

Звериний цирк (1977)

Театр «Запорожец за Дунаєм» (1936)

Український культурний ренесанс 1920-1930-х років

■ М.Бойчук.

Дівчина

Пейзаж

Молочниця

Український культурний ренесанс 1920-1930-х років

Під впливом західноєвропейських віянь індустріальної епохи в Україні набув поширення конструктивізм. Для конструктивізму характерні раціональні конструкційні рішення з використанням нових будівельних матеріалів: гладкі стіни, широкосмугові вікна, зміна нижніх поверхів відкритими опорами, плоскі дахи. У центрі Харкова був побудований комплекс адміністративних будівель: будівля Держпрому (1925-1929 рр., арх. С. Серафімов, М. Фельгер, С. Кравець),

Український культурний ренесанс 1920-1930-х років

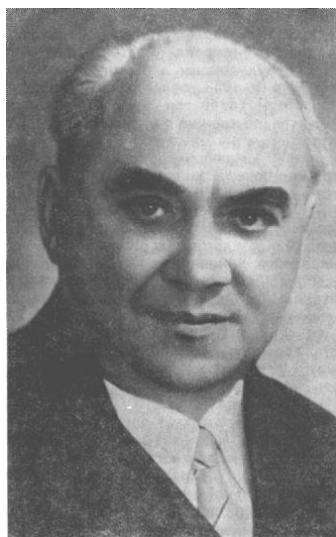
Будівля Верховної Ради України (1936-1939 рр., арх. В. Заболотний).

Адміністративні будівлі Києва цього періоду відрізнялися наслідуванням форм класицизму, помпезністю, надмірним монументалізмом. Подібний стиль властивий і будівлі Кабінету Міністрів України (1936-1938 рр., арх. І. Фомін, П. Абросимов),

Український культурний ренесанс 1920-1930-х років

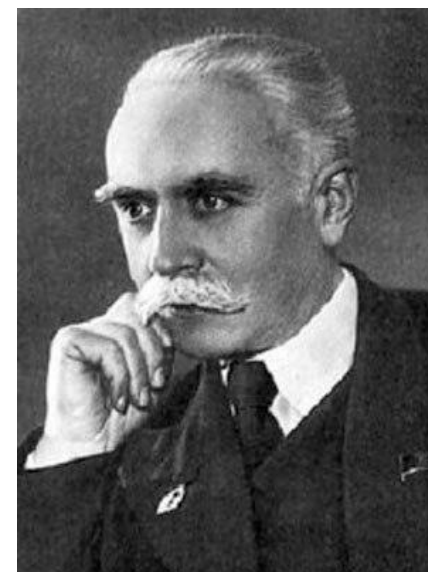
К. Данькевич

Козицький

Борис
Лятошинський

Лев Миколайович
Ревуцький

Культура в умовах утвердження тоталітаризму.

- **Багатонаціональний склад населення регіону обумовив масові репресії серед національних меншин, яких найчастіше звинувачували у шпигунстві, участі в контрреволюційних, фашистських або націоналістичних організаціях**
- **Вістря репресій ДПУ-ВУНК-НКВС спрямовувалося проти численних представників української інтелігенції. З ідеологічної точки зору вона була найбільш незручним супротивником режиму.**

Культура в умовах утвердження тоталітаризму.

Спілка визволення України

Зліва на право:Сергій Петрович Павлушков, Сергій Єфремов, Льодик Ніковський; на колінах: О.Ф. Дурдуківський, Володимир Федорович Дурдуківський, Галина Єфремова, Галина Ніковська; стоять:Настя Павлушкова, дружина Сергія Павлушкова, Зіна Дурдуківська-Долгова

Культура в умовах утвердження тоталітаризму.

Євген Плужник
(1898 - 1936)

Олесь Досвітній
(1891 - 1934)

Михайло Драй-Хмара
(1889 - 1939)

Григорій Косинка (1899 -
1934)

Культура в умовах утвердження тоталітаризму.

Вороний Микола
Кіндратович
(1871-1938)

Микола Зеров
(1890 - 1937)

Валер'ян Підмогильний

Григорій Епик (1901
- 1937)

Микола Куліш
(1892 - 1937)

Лесь Курбас
(1887 - 1937)

Яловий Михайло
Омеляннович (1895 - 1937)

Культура в умовах утвердження тоталітаризму.

- Підсумок репресій: з 259 українських письменників, відомих в республіці до 1930р., в 1938р. друкувалося лише 36.
- Реквієм за загиблими у Києві, 2003 рік.

Культура в умовах утвердження тоталітаризму.

В. Підгаєцький
Філософ, автор багатьох історичних й філософських робіт, відмічений Ленінською премією .

Д. Плетньов
Професійний лікар-терапевт

Михайло Грушевський
(1866-1934)
Громадський та політичний діяч.
Один з лідерів національного руху. Голова Центральної ради.

■ Яворський Матвій Іванович
(1885-1937)
Відомий історик-марксист.
Політичний діяч.
Академік ВУАН.

Війни і відновлення мирного життя (1939-1953 рр).

Найтрагічнішим в історії української культури став період німецько-фашистської окупації. Гітлер вважав за необхідне «знищити більшу частину української інтелігенції»

- Корінні зміни в долі української інтелігенції почалися вже в перший період Другої світової війни - вересень 1939р. - червень 1941р.

- Фашистські окупанти знищили безліч культурних установ України. Зруйнувавши 151 музей, вони вивезли до Німеччини близько 40 000 найбільш цінних експонатів. Повернення багатьох з них безуспішно домагається сучасна Україна.

Гітлерівці знищили або пошкодили будівлі 9 000 клубів, 8 000 шкіл, понад 600 кінотеатрів, 116 внз і пограбували $\frac{3}{4}$ книжкових і лабораторних фондів вищих навчальних закладів.

Українська культура в умовах світової війни і відновлення мирного життя (1939-1953 рр).

- Вчені Академії наук, евакуйовані на схід СРСР, працювали над розробкою важливих оборонних і народногосподарських завдань.

Євген Оскарович
Патон

Українська культура в умовах світової війни і відновлення мирного життя (1939-1953 рр).

- В роки Великої Вітчизняної війни українська культура теж розвивалась. У Львові виходив місячник «Наші дні», що друкував твори українських літераторів. У Львові успішно працював оперний театр, організований В. Блавацьким.

Українська культура в умовах світової війни і відновлення мирного життя (1939-1953 рр).

А все ж багато хто з інтелігентів, у тому числі українських, згадував пізніше роки війни як світлі й навіть вільні роки. Писалось щиро.

Українська культура в умовах світової війни і відновлення мирного життя (1939-1953 рр).

- Серія ідеологічних погромів організована була в 1946 — 1948 рр. А. О. Ждановим.

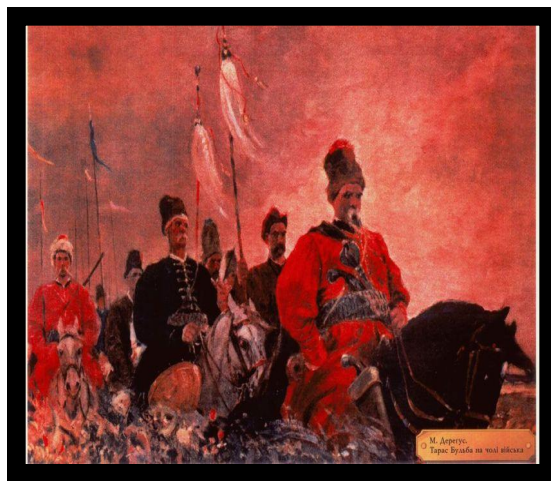

Українська культура в умовах світової війни і відновлення мирного життя (1939-1953 рр).

- В 1951 р. розпочалася нова серія ідеологічних звинувачень — критика в «Правді» «помилку» композитора Данкевича та автора лібретто О. Корнійчука в опері «Богдан Хмельницький» і особливо люто і нещадно — «помилку» Володимира Сосюри, головною з яких був написаний в роки війни вірш «Любіть Україну». Стало зрозуміло, що критика «українського буржуазного націоналізму» та «сіонізму і космополітизму» буде вестися паралельно.

Українська культура в умовах світової війни і відновлення мирного життя (1939-1953 рр).

М.Дерегус. «Тарас
Бульба на чолі
війська» (1952)

Михайло Гордійович
Дерегус (1904-1997)

М.Дерегус. «Возз'
єднання України з
Росією»

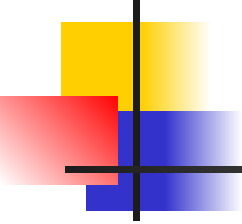

Українська культура в умовах світової війни і відновлення мирного життя (1939-1953 рр).

- Перемога у війні проти фашистської Німеччини сприяла появі в суспільстві надій на демократизацію життя, утвердження поваги до особистості, дотримання політичних прав та свобод.
- Проте в країні зберігся курс на утвердження тоталітаризму. Продовжувалося адміністративне втручання в художню творчість.

Українська культура в умовах світової війни і відновлення мирного життя (1939-1953 рр).

Висновок

Таким чином, українська культура вийшла з важких воєнних випробувань обезкровленою, але живою.

Об'єднання країни створювало нові можливості розвитку освіти, науки, мистецтва.

Але сталінізм не давав можливості повною мірою використовувати культурний потенціал України. Спроби пробудження національної самосвідомості нещадно придушувалися.

